

Voorbeelduitwerking Het doen van onderzoek bij CKV

Inleiding

In het examenprogramma van CKV doen leerlingen, in het kader van domein C, onderzoek. Het onderzoek bij CKV is onder meer gericht op de:

- artistieke context:
 - het kunstwerk (techniek, materiaal, media)
 - de kunstenaar(s) en zijn (hun) opvattingen
- maatschappelijke context
 - sociale inbedding (productie, distributie), maatschappelijke betekenis
- ervaringscontext
 - receptie: beleving en emotie; interpretatie; reactie

Ter inspiratie bij het formuleren van onderzoeksvragen kan de leerling - binnen de hierboven genoemde drieslag – ook gebruik maken van het ScEPTED-model. Dit acroniem staat voor sociaal, cultureel antropologisch, economisch, politiek, technologisch, ecologisch en demografisch.

Het is aan de school en aan de CKV-docent om te bepalen wat de omvang van dit onderzoek moet zijn. Denk bijvoorbeeld aan een verdeling in klein onderzoek (± 10 uur) en groot onderzoek (bijvoorbeeld ± 30 uur havo en ± 40 uur vwo). Er zijn verschillende modellen die gebruikt kunnen worden bij het doen van onderzoek. In dit voorbeeld wordt gewerkt met het model: *Onderzoek in zes stappen*.

CKV-onderzoek kunstenaar Damien Hirst

Aan de hand van het werk van de Britse kunstenaar, ondernemer en kunstverzamelaar Damien Hirst (1965) wordt hier voorbeeldmatig beschreven hoe onderzoek binnen CKV eruit zou kunnen zien.

Na een korte terugblik op wat leerlingen hebben uitgewerkt in domein B (Verbreden), worden mogelijke onderzoeksvragen met betrekking tot domein C (Verdiepen) uitgewerkt.

Terugblik op domein B Verbreden

Leerlingen hebben werk van Damien Hirst bekeken en – onder andere met behulp van een of meer van de in domein B gegeven dimensies - nagedacht over vragen als: *Wie is Damien Hirst? Wat zou ik over hem willen weten? Wat maakt hem zo beroemd? Hoe is hij zo beroemd geworden? Wat wil Hirst met zijn werk bereiken? Is zijn werk entertainment of engagement? Hoe maakt hij zijn werk? Doet hij dat alleen, of met een team? Wie koopt het? Wat vinden de kenners, en critici? En wat vind ik er zelf van?*

Naar aanleiding van de discussie over bovenstaande vragen hebben de leerlingen een onderwerp met betrekking tot Hirst gekozen voor verdere verdieping.

Domein C Verdiepen

Leerlingen hebben binnen domein C de mogelijkheid tot het onderzoeken van eigen vraagstukken. Afhankelijk van de tijd die de school/docent CKV voor de uitvoering van domein C heeft gereserveerd kan de leerling bijvoorbeeld enkele keren een klein onderzoek (bijvoorbeeld ± 10 uur) en een groot onderzoek (bijvoorbeeld ± 30 uur havo en ± 40 uur vwo) uitvoeren.

Het doen van onderzoek bij CKV

Onderstaande zes stappen zijn zowel van toepassing op een klein als een groot onderzoek bij CKV. Alhoewel alle stappen relevant zijn, is het belangrijk om voldoende tijd te reserveren voor het (leren) formuleren van onderzoeksvragen.

Stap 1 Onderzoeksvraag formuleren

De onderzoeksvragen zijn gericht op het artistiek creatief proces zoals dat centraal staat bij CKV. Een artistiek creatief proces omvat het hele proces van productie, bemiddeling, receptie en verwerking dat het maken / meemaken van een artistiek product / ervaring mogelijk maakt.

Formuleer naar aanleiding van de ervaringen met het werk van Damien Hirst een onderzoeksvraag. Wat zou je willen weten en waarom? En hoe kun je daar het best achter komen? Houd rekening met de beschikbare tijd en overweeg van tevoren of je snel toegang hebt tot de benodigde bronnen.

Toelichting Stap 1

- Vragen bestaan uit een hoofdvraag en deelvragen.
Hoofdvraag (bijvoorbeeld): Wat vindt het publiek van het werk van Hirst?
Deelvragen: Hoe reageren recensenten? Hoe reageren kunstkenneren? Hoe reageert het gewone publiek? In hoeverre hebben de reacties invloed op het maken van nieuw werk?
- De onderzoeksvragen zijn in drie soorten onder te verdelen:
Beschrijvende vragen
Bijvoorbeeld: Inventariseer de reacties op het werk van Hirst.
Vergelijkende vragen
Bij een vergelijkende vraag vergelijk je twee of meer kunstwerken, voorstellingen of bijvoorbeeld twee opties/mogelijkheden met elkaar. Bijvoorbeeld: vergelijk de reacties van kunstkenneren met die van het publiek. Vergelijk de reacties uit verschillende landen met die uit Nederland. Wat zeggen verschillende kunstenaars over het werk van Hirst?
Verklarende vragen
Bij een verklarende vraag geef je een verklaring, bijvoorbeeld van de bedoelingen van een kunstenaar of kunstwerk, voorstelling. Deze vragen beginnen meestal met: waarom? Bijvoorbeeld: Waarom is juist Damien Hirst zo succesvol? Hoe valt dat succes te verklaren? Of: hoe zou het komen dat de meningen over het werk van Hirst zo verdeeld zijn? Je zou je ook af kunnen vragen hoe Hirst te werk gaat. Je kunt je voorstellen dat je Nederlandse kunstenaars of critici interviewt over de betekenis van Hirst voor hun eigen werk. En misschien wil je wel proberen om, alleen of met anderen, 'in de geest van Hirst' een werk te maken, om er op die manier achter te komen hoe een kunstenaar als Hirst werkt.
- De leerling kan zijn startvragen ook formuleren met behulp van de ScEPTED-factoren. Zie: download [ScEPTED-factoren](#).
Hieronder is een aantal vragen geformuleerd gekoppeld aan de onderzoeksopdracht Damien Hirst:
Sociaal: Wat is de maatschappelijke betekenis van het werk van Damien Hirst? In hoeverre toont Damien Hirst in zijn werk maatschappelijke betrokkenheid?
Cultureel-antropologisch: Welke rol spelen media (internet, televisie) bij de productie van en de reflectie op het werk van Damien Hirst? Wie koopt zijn werk?
Economisch: Wie of wat bepaalt de waarde van het werk van Damien Hirst?
Demografisch: Wat valt er te zeggen over bijvoorbeeld de leeftijdsopbouw en het inkomen van de fans en/of verzamelaars van het werk van Damien Hirst?

Stap 2 Zoekstrategie

Stel jezelf de volgende vragen:

- Welke informatie/gegevens/bronnen heb ik nodig om mijn onderzoeksvraag te beantwoorden?
- Waar kan ik die informatie vinden? Denk aan het onderliggende doel van CKV: kunst actief meemaken. Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld: meedoen aan een workshop, een kijkje nemen achter de schermen bij een kunstenaar of een productie, onderzoek van recensies, interview houden onder het publiek na afloop van een voorstelling, het raadplegen van bibliotheken.
- Welke zoekwoorden en combinaties van zoekwoorden moet ik gebruiken om verkennend, associatief en effectief te zoeken op internet?
- Met wie of met welke instelling kan ik contact leggen om de juiste informatie te krijgen?

Toelichting Stap 2

- Tijd: vaak wordt onderschat hoeveel tijd juist deze stap in het onderzoeksproces kost. Als alle leerlingen dezelfde onderzoeksvraag moeten beantwoorden kan de docent ervoor kiezen om een voorselectie van bronnen te maken of te wijzen op geschikte bronnen.
- Betrouwbaarheid: wijs leerlingen ook op het belang van de herkomst en betrouwbaarheid van bronnen en van een adequate literatuurlijst (zie bijvoorbeeld histoforum.net/2009/bronvermelding voor een samenvatting van de APA-richtlijnen voor bronvermelding).

Stap 3 Verwerven van informatie

Verzamel informatie en houd daarbij rekening met de hoeveelheid tijd die je voor de opdracht hebt.

Toelichting Stap 3

Bij een groot onderzoek kan de leerling bijvoorbeeld informatie verzamelen door een kijkje achter de schermen te nemen bij een voorstelling, zelf een lichtplan of kunstwerk te maken, of een thema te bedenken voor een tentoonstelling. Literatuuronderzoek is ook een mogelijkheid.

In een kort onderzoek is het onmogelijk om veel bronnen te raadplegen. Het is dan belangrijk leerlingen duidelijk te maken dat zij (soms) kunnen volstaan met een beperkt aantal bronnen. Die bronnen moeten dan wel relevant zijn.

Over Hirst zijn verschillende documentaires gemaakt. De leerling zou een of meerdere docu's kunnen bekijken om zo aan relevante informatie voor zijn onderzoek te komen.

Stap 4 Verwerken van informatie

Maak een selectie uit de verzamelde ervaringen/informatie/gegevens en verwerk die tot een antwoord op je onderzoeksvraag en/of trek een conclusie.

Toelichting Stap 4

Het is belangrijk dat leerlingen vooraf weten welke eisen er aan het onderzoek/antwoord worden gesteld.

Stap 5 Presentatie

Presenteer je antwoord op een informatieve en overtuigende manier die past bij het onderzoek. Het gaat niet alleen om het resultaat, maar ook om het terugblikken op je ervaringen (onderzoeksproces).

Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld: een stop-motionfilmpje, een mondelinge presentatie, een analyse met behulp van info-graphics, het houden van een kunstveiling, het organiseren van een tentoonstelling, het formuleren van een aantal discussievragen of een schriftelijk verslag.

Stap 6 Evaluatie

Evalueer het onderzoek, richt je op zowel het proces als het eindproduct. Wat zijn je bevindingen? Waar ben je tevreden over? Wat zou je een volgende keer anders aanpakken? Kan dit onderzoek leiden tot vervolgonderzoek?

Toelichting Stap 6

Evaluatie kan plaatsvinden naar aanleiding van het eigen onderzoek en/of dat van de klasgenoten. Lees bijvoorbeeld het onderzoeksverslag of bekijk de presentatie van een klasgenoot en stel hem of haar minstens twee vragen die het onderzoek of de onderzoeksresultaten bij je oproept. Ga hierover met elkaar in gesprek.

De opbrengsten uit domein C worden meegenomen in de reflectie van domein D.